

**การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์
โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา**

Development of an Instruction Model on Local Wisdom based on the Experience Teaching Approach

Using the Participation Process for Elementary Students

ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง¹

จริตถิษฐ์ รัตนพันธ์² วรณดี แสงประทีปทอง³ ดวงจันทร์ เดียววิไล⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามารถด้านการปฏิบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น จิตสำนึกรักท้องถิ่นและความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น

การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2. การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จำนวน 35 คน ระยะเวลาในการทดลอง 36 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม คู่มือการใช้รูปแบบ ฯ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือ แบบทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดความสามารถด้านการปฏิบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดจิตสำนึกรักท้องถิ่น แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ได้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหา 4. การจัดการเรียนการสอน 5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนจัดการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ขั้นเรียนรู้จากครูผู้สอนหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นปฏิบัติกิจกรรมในสภาพจริง ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม ขั้นสรุปผล การเรียนรู้ ขั้นประยุกต์ใช้โดยการจัดนิทรรศการ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า 1. นักเรียนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 2. นักเรียนมีผลการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดีมาก 3. นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นระดับมาก 4. นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับมาก และจากการถอดบทเรียนที่ได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและจัดประสบการณ์ภาคสนามให้แก่ผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น

คำสำคัญ รูปแบบการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสอนเชิงประสบการณ์ กระบวนการมีส่วนร่วม

¹ นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Abstract

The purposes of this study were to 1. develop of an instruction model on local wisdom based on the experience teaching approach using the participation process 2. to study the result of an instruction model on local wisdom based on the experience teaching approach using the participation process s to enhance knowledge ,practice and the love of locality awareness and students' opinion toward local wisdom learning.

These steps consisted of: 1) develop of an instruction model on local wisdom based on the experience teaching approach using the participation process. 2.) conducting a learning and teaching trial process using teaching materials and assessing the outcome derived from using the learning and teaching process's effectiveness . The sample group is 35 designated primary school students grade 6 of Chit Aree Welfare school, the school under the patronage of H.R.H. princess Srinakarintara(The Princess Mother of Thailand).The time used in this research was 36 hours. The research instruments consisted of local wisdom lesson plan , manual, local wisdom knowledge assessment form ,practicing skill assessment form, the love of locality awareness assessment form, students' opinion toward local wisdom learning. The statistical analysis were t-test (dependent samples) and content analysis.

The results were an instruction model on local wisdom based on the experience teaching approach using the participation process for elementary students consisted of involving 1. the principle 2. the objectives 3. the learning of process 4. consequences for learners. The learning of process were 6 step consisted of 1) prepare environmental learning. 2) learn from teachers or local wisdom teachers. 3) practice activities in real conditions 4) present and exchange experience 5.conclude learning outcomes . 6. apply by the exhibition. The result of using model were 1.Post score of student's test local wisdom knowledge was higher than pre score 2.The students were been in good level for practicing skill. 3.The students' love of locality awareness wear in excellent level. 4.Student's opinion toward local wisdom learning was in high level. Form content analysis were found that. There were a variety ways of learning base on learning by doing that enrich students, happiness and also harmonized with local life style.

Key word : Local wisdom Instructional model Experience teaching Participation process

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำรงชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดส่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหของชาติโดยนำมาใช้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ตามอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ปรับปรุง พ.ศ.2545) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยจะต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และให้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับความรู้อันเป็นสากลและได้กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่นโดยเน้นให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดจุดหมายในข้อ 5 เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจและความผูกพันและมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการคิด การจัดการและการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเอง การประกอบอาชีพและการพัฒนาท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้เรียนจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน และร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน หลักการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในประเทศไทยยังไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวทางการสอนประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถเป็นแนวทางให้แก่โรงเรียนนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542(ปรับปรุง พ.ศ. 2545)และจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่อื่นในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในด้านความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความสามารถด้านการปฏิบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านจิตสำนึกรักท้องถิ่น และด้านความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีขั้นตอนในการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 วิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ การสอนเชิงประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวทางการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น กรอบเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จากผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 60 คน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำชุมชน จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 30 คนนักเรียน จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 60 คน นักการศึกษา ได้แก่ ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 20 คน

2. สร้างรูปแบบ โดยกำหนดองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอนและผลที่ผู้เรียนจะได้รับ

3. สร้างและหาคุณภาพภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือที่ใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ๑ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการทดลองการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดความสามารถด้านปฏิบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบวัดจิตสำนึกรักท้องถิ่น แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

4. ตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอน

5. ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้รูปแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ๑ ดังนี้

1.1 ทดสอบก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

1.2 ปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม จำนวน 9 แผน

1.3 ทดสอบหลังการใช้รูปแบบการเรียน การสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

2. ประเมินจากผลการทดลองใช้รูปแบบ การเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่เข้าร่วมโครงการขอมลเพื่อการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 20 โรงเรียน รวม 2,856 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการขอมลเพื่อการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตตอารีในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อ.เมือง จ.ลำปาง ได้มาโดยการจับสลากโรงเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ ฯ จับสลากห้องเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตตอารี ฯ จำนวน 8 ห้องเรียน ได้ห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ได้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและคู่มือการใช้รูปแบบ ฯ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการทดลองการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบประเมินการปฏิบัติภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบประเมินจิตสำนึกรักท้องถิ่น แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .95 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สามารถนำไปใช้ได้

2. รวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้

1)เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2)วิเคราะห์คะแนนความสามารถด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

3)วิเคราะห์คะแนนจิตสำนึกรักท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

4)วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

5) สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test (Dependent samples) วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสรุปได้ว่า

1.ได้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สรุปได้ ดังนี้

**รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์
โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม**

1. หลักการ

การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจาก ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและจัดประสบการณ์ภาคสนามให้แก่ผู้เรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขสร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า สอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น

3. การจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

1.กำหนดบทบาทหน้าที่

- ครูผู้สอน
- ผู้เรียน
- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนทางศาสนาและผู้แทนชุมชน

2. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การวัดและประเมินผล

4. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ หรือการแสดงออกต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาจิตสำนึกรักท้องถิ่น

3. การจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

1.กำหนดบทบาทหน้าที่

ครูผู้สอน

- 1.สำรวจและจัดทำสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิเคราะห์ผู้เรียน
- 2.วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.ประสานความร่วมมือกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผนการจัดการเรียนรู้
- 6.ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักเรียน

เข้าร่วมกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติจริงกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนทางศาสนาและผู้แทนชุมชน

- 1.ร่วมระดมความคิดเห็นและเสนอความต้องการด้านการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ครูผู้สอน
- 2.ร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนรู้โดยให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ ,ความรู้,สถานที่
- 3.ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน
- 4.ร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรม

2.กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดการเรียน

การสอน

ให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมการเรียนการสอน

1.ขึ้นจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

2.ขึ้นเรียนรู้จากครูผู้สอนหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.ขึ้นปฏิบัติกิจกรรมในสภาพจริง

4.ขึ้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม

5.ขึ้นสรุปผลการเรียนรู้

6.ขึ้นประยุกต์ใช้โดยการจัดนิทรรศการ

ขั้นตอนที่ 3

- 1.ประเมินความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.ประเมินการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.ประเมินจิตสำนึกรักท้องถิ่น
- 4.ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2.ผลการทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในด้านความรู้ สรุปได้ ดังนี้

2.1 ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเรียน

2.2 ผลการปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน ตามแผนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 9 แผน พบว่า นักเรียนมีผลการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาความสามารถในการปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนมีความสามารถในระดับดีมากในเรื่องการละเล่นพื้นบ้าน เรื่องการตัดตุ๊ก ตุ๊กตาสุนัข เรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน และเรื่องอาหารพื้นบ้าน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมีความสามารถปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดีมาก

2.3 จิตสำนึกรักท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกรักท้องถิ่น พบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นในระดับมากในรายการ คือ นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปเผยแพร่แก่คนอื่น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการปรับให้ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ นักเรียนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองหรือชุดสุภาพเรียบร้อยและเหมาะสมกับโอกาสและกาลเทศะอยู่เสมอ ชุมชนของนักเรียนมีสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้ นักเรียนไม่ทำลาย ทำความสกปรก ขูดขีด เขียนสิ่งที่เป็นสมบัติของชุมชน นักเรียนพูดหรือใช้ภาษาท้องถิ่นกับคนในท้องถิ่นในทุกสถานการณ์ และนักเรียนไม่ทำลาย ทำความสกปรก ขูดขีด เขียนสิ่งที่เป็นสมบัติของชุมชน จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

2.4 ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน

ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินการสอนและด้านที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหา จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในระดับมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนจำนวน 35 คน และมีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 10 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน และครูผู้รับผิดชอบ จำนวน 10 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้เรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาส่วนใหญ่นักเรียนชอบที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานจากการเรียนเพราะได้มีโอกาสปฏิบัติทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมากขึ้น และได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พานักเรียนออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ต้องการให้มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนเพราะครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจะรู้เรื่องและชำนาญในสิ่งที่สอน หลังจากที่ได้เรียนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วทำให้รู้จักคุณค่าของสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่สามารถนำมาเรียนรู้ได้ ทำให้สนุกและมีความสุขจากการเรียน การเรียนจากการปฏิบัติทำให้รู้จักและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น รู้จักการรอคอยเพราะต้องทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน เป็นการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อเพราะมีเรื่องใหม่ ๆ มาให้เรียนตลอดทั้งภาคเรียน และผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

2. ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้ปกครอง และครูผู้รับผิดชอบพบว่า

2.1 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นรู้สึกดีใจที่ได้มีโอกาสเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน และรู้สึกสนุกสนานที่ได้สอนเพราะเมื่อสอนแล้วเด็กนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ และคิดว่าการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ประโยชน์ทั้งต่อตัวครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียน การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ดี เป็นการเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2 ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนพร้อมที่จะให้การสนับสนุน เช่น ด้านงบประมาณและความร่วมมือในการพัฒนาเด็กและผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ เพราะเป็นการสร้างคนดีให้กับสังคมและตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของชุมชนและหน่วยงาน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้การสนับสนุนและเป็นการแก้ปัญหาสังคมในชุมชนด้วย คิดว่าเป็นการรักษาเอกลักษณ์ภูมิปัญญาของชาติผ่าน เด็ก ๆ รู้สึกเสียดายที่ความรู้ที่มีอยู่ในตัวจะหายไปพร้อมกับความตายและจิตใจที่ยังมีคนสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 ผู้นำทางศาสนา

ผู้นำทางศาสนาได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะเป็นความงดงามของสังคมไทย เป็นทุนทางสังคม คือ เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพราะในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นการกลับมาใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ ทำให้เด็ก ๆ มีจิตสำนึกและมีทัศนคติที่ดีงามต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็ก ๆ สำนึกกรในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตที่สังคมไทยกำลังจะหายไปและเห็นด้วยเห็นด้วยที่มีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะปราชญ์ชาวบ้านที่มาเป็นครู ส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้เป็นผู้ที่มีธรรมะ มีความดี มีความเมตตากรุณา เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้พร้อมที่จะช่วยเหลือและสร้างสรรค์สังคมทั้งในด้านทุนทรัพย์และสติปัญญา และเป็นที่ที่ดีที่สามารถระดมให้ทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยเหลือด้านการศึกษา

2.4 ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองพร้อมที่จะให้การสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขและเกิดจากความพร้อมและความต้องการของทั้งผู้เรียนและผู้สอน และได้ความรู้ในเรื่องที่มีในท้องถิ่น ควรมีการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ให้มากขึ้น การเรียนไม่ควรจะเรียนแต่ในห้องเรียนเท่านั้น

2.5 ครูผู้รับผิดชอบ

ครูผู้รับผิดชอบมองเห็นสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนที่พานักเรียนออกนอกห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นความจำกัดของเนื้อหา ความจำกัดในเรื่องเวลา ในเรื่องสถานที่ เป็นข้อจำกัดที่ลดลงหลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และรู้สึกสบายใจที่มีคนเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและมีการร่วมคิดร่วมทำกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย การเรียนในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกสนานได้ปฏิบัติจริงและมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในครั้งนี้ ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ได้ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของคู่มือการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบตามหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกล่าวคือได้กำหนด แบบแผน หรือโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการสอนการประเมินผล โดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดและได้มีการวิเคราะห์เอกสารและศึกษาความต้องการ ความจำเป็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัย ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัยหรือจากการสังเกต สอดถามผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่นๆ ของรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอน เพื่อช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด มีการกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่างๆ เช่น ผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินรูปแบบการสอนเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 เน้นการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ให้ความสำคัญของการบูรณาการความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา และในมาตรา 24 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ไว้ในทุกวิชา ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนามีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการพึ่งพาอาศัยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้เข้าใจและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2545) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้คือคุณงามความดี การศึกษาเปรียบเสมือนวิถีทางสู่สังคมในภายภาคหน้า นักเรียนเป็นหัวใจของการปฏิรูปทั้งปวงหัวใจของการปฏิรูปคือให้นักเรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถพัฒนาตนเองรอบด้าน การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ทันที คือ การที่โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชนและธรรมชาติ โดยมีหลักการพื้นฐานความคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา แหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมายทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสานกัน เกิดสังคมการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม และ สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุมน อมรวิวัฒน์(2544) กล่าวว่า การที่นักเรียนได้มีโอกาสออกนอกห้องเรียนไปสัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมช่วยสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ และค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน ครูก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) คือ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ทุกเวลา แหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมายทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบัน ชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงประสานกันให้เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า กระบวนการเรียนการสอนจึงมีรูปแบบแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือศูนย์กลางการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในห้องเรียน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ โดยการดึงเอาประสบการณ์จากตัวผู้เรียนแล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติและทักษะใหม่ไปสู่ความรู้ใหม่(พิมพ์พันธ์ เชนะกุลปต์,2545) โดยพัฒนาจากแนวคิดของเดวิด โคลป์ David Kolb (1984) คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ จากการนำแนวคิดการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใช้ โดยมีหลักการและแนวการดำเนินงานที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนา จึงมีความสอดคล้องเหมาะสมและสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี

2. ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาช่วยเสริมสร้างความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นและผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยนำแนวคิดกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำมี

ความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไข ลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์จากการปฏิบัติ ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ของตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมให้เป็นความรู้ใหม่ ซึ่งจะเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการคิดและการกระทำจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชนเพราะการเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนั้น มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการ การเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด เพราะไม่ต้องท่องจำความรู้ เพื่อคอยตอบคำถามครูให้ได้ ในงานวิจัยนี้เน้นการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาทุกกระบวนการ คือ ร่วมประชุมระดมความคิดเห็นและเสนอความต้องการด้านการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมกำหนดเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นเนื้อหาในแผนการเรียนรู้ ร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านงบประมาณ ด้านความรู้และด้านสถานที่ ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเป็นผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยการประชุม การสัมภาษณ์และการสอบถาม นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีมากและสอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้เรียน ซึ่งเป็นการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้โอกาสแก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาความรู้เพิ่มเติม ตามความสนใจ ตามความต้องการและความสามารถ ทำให้มีประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงถึงกันจึงจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสามารถเสริมสร้างความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนได้ จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาของนักเรียนในพื้นที่อื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องอื่นๆ ที่สามารถเสริมสร้างความรู้ การปฏิบัติและจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการใหม่ ๆ จากการศึกษาทั้งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์.(2545). **นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา**.กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง (2553). รายงานผลการดำเนินงานโครงการออมปอยเพื่อการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลำปาง เขต 1. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1.

สุมน อมรวิวัฒน์(2544). **กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2537).**แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดย ภูมิปัญญาชาวบ้านใน**
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554).**สังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบรุ่นที่ 2**.กรุงเทพฯ ฯ : ห้าง
หุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

Kolb,D.A.(1984) **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Delvelopment**.Englewood Cliffs,
New Jersey : Prentice-Hall Inc.